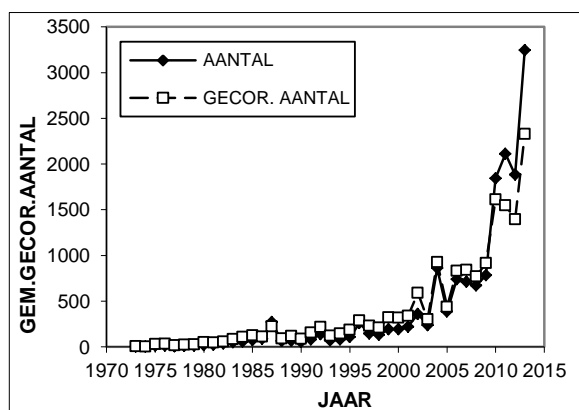

Graseters in de westelijke Eempolders in de periode april tot en met juni

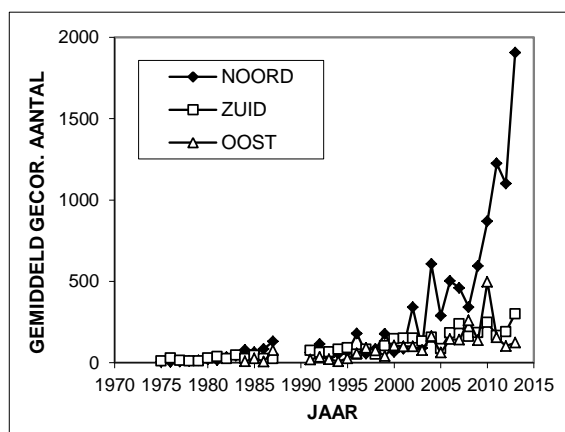
Na het verhaal over de maanden januari tot en met maart ligt het voor de hand om de volgende periode te bekijken. Daarvoor heb ik de periode april tot en met juni gekozen. Het blijkt dat er een duidelijk verschil is tussen het begin van het warme halfjaar, waarin voor de hier broedende ganzen het grootste deel van de broedtijd valt, en de tweede helft waarin de jongen op gaan groeien en de rui plaats heeft. Dat rechtvaardigt een aparte behandeling. In april gaat het gras weer harder groeien, wat de hoeveelheid voedsel verhoogt. Aan de andere kant verschijnen dan ook belangrijke voedselconcurrenten als koeien en grasmaaimachines in de polder.

Zoals uit vergelijking van figuur 1 met de overeenkomstige figuur uit het vorige artikel blijkt zijn de gemiddelde gecorrigeerde aantallen in deze periode veel lager dan in de eerste drie maanden van het jaar. Het gaat hier weer om aantallen die genormeerd zijn naar de grauwe gans, volgens de methode die in de eerdere artikelen is beschreven. Dat komt natuurlijk doordat de noordelijke ganzen naar hun broedgebieden verdwijnen. De laatste jaren blijven de brandganzen in toenemende aantallen nog tot eind april in de polder. Dat is de belangrijkste oorzaak van de sterke stijging sinds 2010. Als we de brandganzen niet meetellen blijken de gecorrigeerde aantallen vanaf rond 2005 gemiddeld wat onder de duizend te stabiliseren.

Figuur 1. Gemiddeld aantal en gecorrigeerd aantal graseters in april-juni per telling per jaar.

Figuur 2 geeft de verdeling over de telgebieden. De grootste aantallen zien we in Noord. De sterke toename sinds 2005 komt geheel van de brandganzen. Als we corrigeren voor het oppervlak blijkt de dichtheid het laagst in Zuid. In Noord is de dichtheid zonder brandganzen lager dan in de Oostermeent. Met brandganzen is de dichtheid in Noord de laatste jaren hoger dan in de Oostermeent.

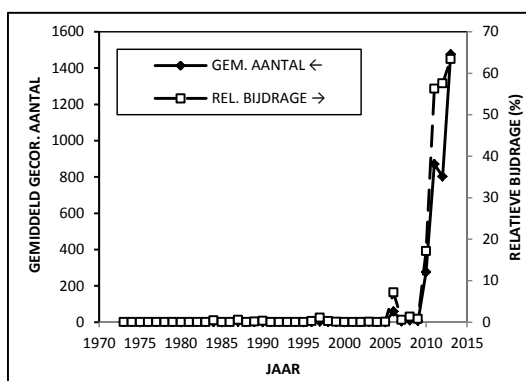

Figuur 2. Gemiddeld gecorrigeerd aantal graseters voor de verschillende deelgebieden in april-juni per telling per jaar.

In de periode april-juni hebben we te maken meteen aantal groepen graseters. In de eerste plaats de lokale broedvogels. Die willen voldoende voedsel, niet alleen voor zichzelf maar ook voor hun jongen. Bovendien hebben zij geschikte plaatsen nodig om hun nesten te bouwen. Met name dit laatste lijkt in de polder en directe omgeving een beperkende factor. Als broedvogels zijn vooral de grauwe gans en de knobbelzwaan van belang. De Canadese gans en de nijlgans broeden in kleine aantallen, van de kolgans en de brandgans zijn hooguit enkele paren aanwezig.

De tweede groep zijn de late winterganzen. Dit zijn vooral de brandganzen, die de laatste jaren tot in april blijven. De laatste jaren blijven ook wel eens groepen kolganzen tot begin april aanwezig. Het is mogelijk dat ook wat grauwe ganzen in deze groep thuis horen, maar omdat er ook veel broedvogels zijn is dat moeilijk vast te stellen.

De derde groep zijn de vogels die (nog) niet broeden. Grote vogels als ganzen en zwanen broeden pas als ze enkele jaren oud zijn. De tweede- en derdejaars vogels zwerven in groepen rond. Het onderscheid tussen de tweede en de derde groep is niet eenvoudig omdat het hier om dezelfde soorten zal gaan. De broedvogels zullen vaak wat meer verspreid voorkomen, maar omdat wij alleen totale aantallen registreren helpt dat niet veel bij het onderscheid.

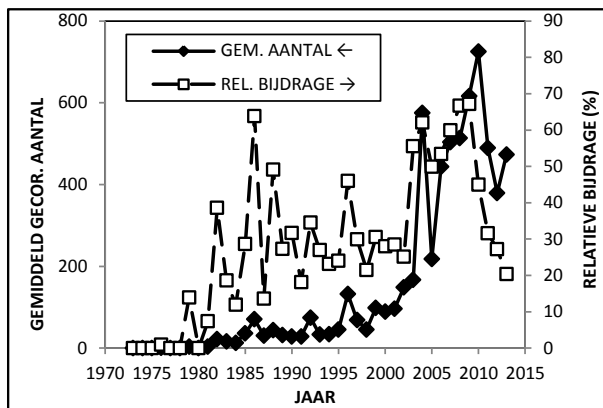

Figuur 3. Gemiddeld gecorrigeerd aantal brandganzen per jaar in april-juni en de relatieve bijdrage in het totaal aantal graseters, beide per jaar.

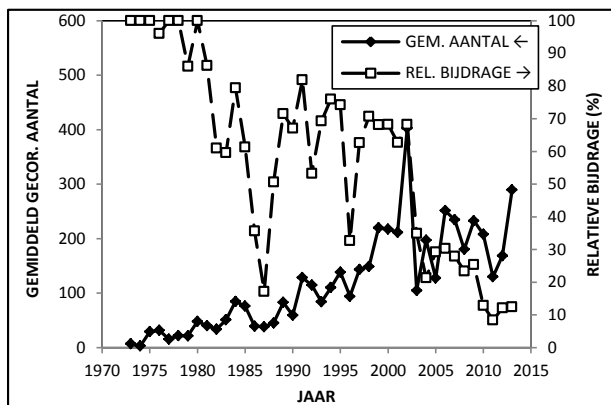
Tegenwoordig is de brandgans in deze periode de meest voorkomende soort. Figuur 3 toont dat hij voor 2010 in april-juni niet in noemenswaardige aantallen voorkwam. Al vanaf 2005 namen de aantallen in de polder overwinterende brandganzen sterk toe, maar die waren voor eind maart voor het overgrote deel vertrokken. De laatste jaren blijven ze langer hangen, en in 2013 waren er zelfs eind april nog duizenden aanwezig. Ze hebben daarbij een duidelijke voorkeur voor het reservaat. Begin mei verdwijnen deze ganzen alsnog naar hun broedgebieden. Het gaat hier dus, op een paar uitzonderingen na, om late wintergasten. Opvallend is overigens dat de brandganzen in deze tijd bijna alleen in het reservaat voorkomen. Het lijkt er op dat de rust ze aantrekt. Omdat het gras in deze tijd weer goed gaat groeien en de meeste andere wintergasten vertrokken zijn is er waarschijnlijk in het reservaat voldoende voedsel aanwezig.

In figuur 4 zien we dat de grauwe gans in deze periode tot ongeveer 1980 vrijwel niet voorkwam. Daarna liepen de aantallen langzaam op. Iets na 2000 begint er een plotselinge zeer sterke toename. Vanaf 2005 schommelen de aantallen maar ze blijven gemiddeld

ongeveer constant. De grauwe gans is de meest voorkomende broedvogel. Daarnaast kunnen er ook rondzwervende niet broedende vogels en late wegtrekkers voorkomen. Na een daling in maart nemen de aantallen vanaf begin april weer toe tot begin mei. Daarna dalen ze weer tot een duidelijk lager minimum begin juni, waarna ze weer gaan stijgen. De piek rond begin mei is overigens pas sinds ongeveer 2000 aanwezig, en hij treedt alleen in de telgebieden Noord en Oostermeent op. Op dit moment komen veel jongen uit het ei en we hebben hier waarschijnlijk te maken met de grauwe ganzen die aan de oevers van het Eemmeer broeden. Kennelijk verdwijnen deze ganzen later weer. Mogelijk zoeken ze het Eemmeer weer op als hun jongen wat ouder zijn.

Figuur 4. Gemiddeld gecorrigeerd aantal grauwe ganzen per jaar in april-juni en de relatieve bijdrage in het totaal aantal graseters, beide per jaar.

Figuur 5. Gemiddeld gecorrigeerd aantal knobbelzwanen per jaar in april-juni en de relatieve bijdrage in het totaal aantal graseters, beide per jaar.

De aantallen knobbelzwanen schommelden in de loop van de jaren (figuur 5), maar in grote lijnen is sprake van een gestage toename. De knobbelzwaan was bij het begin van de tellingen vaak de enige en altijd de belangrijkste soort. Na 1980 kwamen er wat grauwe ganzen, zodat het relatieve aandeel zakte naar rond de 70%. In 2003 zakt het relatieve aandeel naar 30% door de plotselinge toename van de grauwe gans. De opkomst van de brandgans zorgt voor een verdere daling, ondanks het feit dat de aantallen knobbelzwanen niet af lijken te nemen. In de maanden april en mei nemen de aantallen sterk af, om in juni te stabiliseren op een laag niveau. Dit heeft te maken met het inzetten van de rui waarvoor knobbelzwanen open water opzoeken. Alleen de broedvogels met jongen blijven dan achter. De aantallen suggereren dat er in de polder maximaal enkele tientallen nesten zijn, wat ook wel klopt met de indruk die ik heb. Het overgrote deel van de vogels in april en mei betreft dan waarschijnlijk niet broedende knobbelzwanen.

Van de andere soorten is de Canadese gans nog van enig belang. Het betreft hier waarschijnlijk vooral ganzen die in de omgeving broeden. De aantallen zijn in het voorjaar lager dan in de rest van het jaar. Ze maken minder dan vijf procent uit van de totale aantallen in deze periode. De kolgans komt in sommige jaren tot half april nog met wat grotere groepen voor. De aantallen stijgen de laatste jaren. Gemiddeld ligt de bijdrage van deze soort nu ook rond vijf procent. Andere soorten zijn alleen in kleine aantallen aanwezig.

- Cramp S. and Simmons (eds) 1977 *The Birds of the Western Palearctic*. Vol 1. Oxford University Press, Oxford
- Mooij, J. 2006. De Knobbelzwaan in de Eempolders. *De Korhaan* 40(1) 11-12.
- Mooij, J. 2008. De Grauwe Gans in de westelijke Eempolders. *De Korhaan* 42(3) 56-57.
- Mooij, J. 2009. De Nijlgans in de westelijke Eempolders. *De Korhaan* 43(3) 88-89.
- Mooij, J. 2009. Het voorkomen van de Canadese Gans in de westelijke Eempolders. *De Korhaan* 43(5) 145-146.
- Mooij, J. 2010. Het voorkomen van de Kolgans in de westelijke Eempolders. *De Korhaan* 44(5) 161-162.
- Mooij, J. 2013. Het voorkomen van de Brandgans in de westelijke Eempolders. *De Korhaan* 47(2) 60-61.
- Mooij, J. 2013. Graseters in de westelijke Eempolders. *De Korhaan* 47(4) 145-147.
- Mooij, J. 2013. Graseters in de westelijke Eempolders in de periode januari tot en met maart. *De Korhaan* 47(5) 145-147.